

actione militis in hoc casu aequae immediate sequitur et mors propria et aut hostium magna damnificatio aut proprii gravis damni fuga. Porro si aequae immediate mors propria sequitur, ille alius effectus omnino *gravioris* momenti esse debet, ut causam propriae mortis poni liceat; quod obtinet in publico bono gravi procurando malove avertendo, in avertendo malo privato non obtinet.

581 3. Non licet audaciae causa, vel ad ostentandam dexteritatem sese in grave periculum mortis conjicere: imo id graviter peccaminosum est.

Quare graviter peccant 1) qui ex sponsione actionem vere periculosam subeunt, ut periculosam jejunii protractionem;

2) funambuli alique gesticulatores, qui gravi periculo sese exponunt, neque excusantur ex eo, quod quaestus faciendi gratia haec agunt, quo se sustentent; nam actio ex se primo est ad temerariam ostentationem, et *consequenter* ex hac ostentatione et temeraria audacia, quam alii mirantur, quaestus habetur: quod intrinsecus malum est. Verum si praecautione atque consuetudine periculum ita minuitur, ut grave pro illis non sit, artem illam exerceri per se peccaminosum nondum est.

582 Ad IV. 1. Desiderium mortis utique non dirigitur in actionem peccaminosam, sed aut in mortem sive a Deo inferendam sive a naturali causa, aut in effectum a causa omnino abstrahendo. Quare peccaminositas illius desiderii aut ex modo est, quo concipitur, aut ex inordinata comparatione mali mortis cum alio malo.

2. Plane sunt motiva bona et meritoria, ex quibus homo christianus mortem desiderare possit, haec: conjunctio cum Deo dilecto et finis ultimi adeptio, impossibilitas amplius peccandi, contristatio ex tot peccatis quibus in hac vita videt continuo Deum offendi etc.

3. Motivum moraliter imperfectum est desiderium per mortem evadendi quodlibet malum terrenum, si in eo sistitur: quia terrenum sive temporale malum per se summum est ipsa mors, sicut vita summum bonum. Verum quia vita demum in se est bonum indifferens, potest homo evasionem aliorum gravium hujus vitae malorum *sine peccato* ipsi vitae praeferre. Ergo si quodcumque grave malum vel aliquid valde molestum sive externum sive internum homini incumbit, quod sibi morte durius videtur: non peccat mortem desiderando, modo fiat cum debita erga Deum divinamque providentiam subjectione. S. Alph. cum aliis l. 2 n. 30 recenset inter ea gravem infirmitatem, etiam mulieris a viro tractationem valde malam etc.

4. Qui vero levi de causa inefficaci desiderio mortem optat vel a Deo rogat, peccatum committit, quamquam per se non mortale. (S. Alph., etsi l. c. rem in se severius dijudicat, practice tamen fere consentit, ejusmodi mortis propriae desideria ex impatientia levique causa oriunda vix mortale peccatum fieri.) Cf. Gury-Ball. I. n. 223 cum nota.

5. Graviter demum tali desiderio ille peccat, qui cum rebellionem erga divinam voluntatem, seu oppositionis contra providentiam divinam sibi conscius, mortem sibi optat.

§ 2.

De cura hominis circa vitam suam supernaturalem.

583 I. In quolibet peccato mortali gravis laesio caritatis hominis erga seipsum continetur.

II. Speciale peccatum grave contra hanc caritatem sibi debitam homo committit, quando in mortis periculo existens reconciliationem cum Deo, si indiget, sibi procurare omittit.

III. Augmentum vitae spiritualis seu sanctificantis gratiae et meriti, quatenus per actus sive supererogatorios, sive non graviter praeceptos concilietur, negligere, in se et per se grave peccatum non est.

IV. Quare licebit etiam propter proximum bonis spiritualibus non necessariis eorumve adeptione sese privare: quamquam id ex caritate proximi facere, non tam est spiritualis boni privatio, quam potius unius in aliud commutatio. S. Alph. l. 2 n. 26.

Haec, adjecta brevi explicatione, in hac re sufficiunt, quoniam particularia, quae homo circa bona sua spiritualia agere debet, in singulis ejus officiis continentur.

Explicatio. Ad I. Ratio ea est, quia quolibet peccato gravi 584 homo sibi gravissimum damnum ex sese irreparabile consciscit, atque ipse se ab ultimo suo fine attingendo avellit. — Haec autem ratio, quum ad malitias peccati 'transscendentales' pertineat, in confessione speciatim declaretur non oportet, ut evidens est: nisi forte aliquis — id quod vix accidere potest — formali odio contra se peccare voluerit. Quod idem fere die de principio II: at *ille neglectus* accusari debet.

Ad II. Caritas erga seipsum hominem obligat non tantum, ne se suo fine ultimo jureque aeternae felicitatis privet, sed etiam ut damnum illud, si incurrerit, reparat caveatque, ne hoc malum per gratiam Dei reparabile *evadat irreparabile*. Quare jam ex hoc capite specialis obligatio est reparandae amicitiae Dei amissae tum in quolibet gravi mortis periculo, tum etiam absque speciali mortis periculo post statum peccati jam notabiliter protractum (siquidem diuturna talis status productio et periculum in illo statu moriendi et periculum seu necessitatem quandam statum illum novis peccatis aggravandi secum fert).

Ad III. 1. Augmentum vitae spiritualis novis meritis procurandi obligatio gravis esse non potest, si agitur de actionibus non graviter praeceptis: qui aliter diceret, contradictoria statueret. Verum qui sollicitus se amat, motivum urgentissimum habet pro facultate sua continenter incumbendi in virtutes meritaque augenda, siquidem de ingenti bono agitur.

2. Tum tandem neglectus meriti etiam non praecepti grave peccatum esset, si *ex vero contemptu* supernaturalis meriti procederet. At non inde *consuevit* oriri, sed ex tepore quodam et fuga laborum, quae, si peccatum est, intra limites peccati venialis sistit.

Ad IV. 1. In necessario bono spirituali procurando homo se- 585 ipsum omnibus aliis praeferre debet; quare nunquam licet ad aliorum bonum spirituale vel ad aeternam salutem promovendam, si possibile esset, Deum offendere. Imo id non solum de peccato gravi verum est, sed caritas saltem erga Deum postulat, ut peccatum etiam levissimum caveam potius, quam ut totum mundum salvem.

2. Bona autem spiritualia non necessaria adeoque gratiae augmentum aliis potius procurare, quam mihi, peccatum quidem ex se non est, quia

ex supposito non teneor mihi bona illa procurare, tamen caritatis ejusque perfectionis ordo non servatur.

3. Verum actiones in se bonas et ex se meliores propter bonum aliorum sive temporale, sive maxime spirituale omittere, pro re nata opus caritatis est, et propterea haec ipsa omissio magis bona et meritoria esse potest, quam actionis illius exercitium. Sic intermittere orationem, ut succurram proximo, potius lucrum est, quam detrimentum. Quantum autem *expediat* in non-necessariis proximo succurrere potius, quam alterius virtutis exercitio incumbere, non eadem regula pro singulis statui potest, quum non solum defectu caritatis proximi, sed etiam defectu caritatis Dei, quae *imprimis propriam perfectionem* exigit, aliquis aberrare possit.

4. Quamquam peccatum nullum licet facere *etiam pro supremo bono proximi*: tamen periculo peccati sese exponere ad proximum salvandum, et licitum et pro rei gravitate debitum esse potest (cf. postea de obligatione succurrendi aliorum necessitatibus). Verum id observari debet, ut homo tunc adhibitis cautelis periculum minuere, seu ex proximo et gravi periculum remotum efficere teneatur. V. S. Alph. l. 2 n. 26. Ad quod tum maxime juvat oratio et fiducia in Deum, cujus gratia in ejusmodi circumstantiis merito speratur et sperari debet.

§ 3.

De cura bonorum illorum, quibus homo in hac vita tamquam mediis indiget.

586 Bona illa, quibus homo ad vitam suam recte agendam indiget, tum externa tum interna sunt. Externa ad bona fortunae atque bonum famae revocantur. Qualis vero quantaque sit obligatio illis bonis providendi, ex diversis officiis, quae homo in speciali statu suo implere debet, dependet; quid vero in genere circa illa bona debeat, suo loco dicetur, quando officia erga alios explicabuntur circa diversa illa bona existentia. Videlicet ea cura necessaria est, quae aliorum officiorum rectam impletionem possibilem reddat.

Interna autem bona et voluntatis et mentis culturam respiciunt, qua homo sibi expeditiorem reddat ultimi finis assecutionem et se idoneum faciat membrum humanae societatis. Quoniam vero tam multa sunt in humana societate utilia officia, nec omnia membra, ut Apostolus dicit, eundem actum habent, imprimis respici hinc debet status vitae electio.

Circa quam si de sola stricta obligatione sermo est, id unum dicendum est, debere quemlibet in electione status ita respicere suam aptitudinem tum internam tum externam, ut obligationes cum statu conjunctas, opitulante divina gratia, se impleturum esse confidat; dein, status solummodo honestos eligi posse. — Si vero, quid *consilii* et majoris perfectionis sit, quaeritur, consule, quae de *statu perfectionis* supra dicta sunt.

587 Hinc nota pauca sequentia:

I. Plerique ex eo, quod quaerere debent, unde vivant, tenentur aliquam artem laborandi addiscere, ut se suosque sustentare possint.

II. Etiam ei, qui habet abundanter, unde vivat, plane desidi esse non licet, sed utili quadam occupatione vitam agere debet.

III. Obligatio ad *certum* aliquem vitae statum potest 1) negative adesse, 2) etiam aliquando positive, si aut unicum medium censetur esse salutis, aut obligatio jam existens in alio statu impleri nequit.

Explicatio. Ad I. 1. Laborandi necessitas generatim eo major est, 588 quo major est in eodem territorio incolarum numerus, siquidem eo minor erit abundantia rerum, quas terra sponte aut sine magno labore humano gignit. Et licet ex consortio sociali multorum singuli juventur, id tamen majori populi multitudini non affert laborandi decrementum, praestat nihilominus etiam illis non pauca vitae commoda.

2. Attamen laborandi obligatio sive corporali sive spirituali labore non solum oritur ex rerum necessariarum debita curatione, aliquando ex aliorum hominum necessaria opitulatione: sed etiam ex fuga otii, quae ad declinanda vitia est necessaria. Nam haec est corruptae naturae hominis conditio, ut, si otio diffuat, vitiis enervetur.

3. Ceterum huic laborandi legi a Deo impositae nullatenus aversantur, qui ex religionis motivo evangelicam paupertatem professi etiam mendicando vivunt, non ex laboribus suis quaestum facientes, sed aliorum pietati divinaeque sese providentiae committentes. Nam praeterquam quod altiorum virtutum studium, orationis religionisque exercitium, cui vacant, labor est isque talis, qui in sociale bonum quam maxime redundet: ipse labor non propter se praecipitur, sed alterius finis atque ultimim finis summi assequendi medium esse debet; qui si aliter melius attingitur, medium cessat.

Ad II. Cui periculo otii et desidia divites, qui omnium rerum abundantia fruuntur, expositi sunt. Quare ut communi legi laborandi obtemperent atque seipsum a tentationibus peccatisque immunes servent, aut liberaliori arti scientiisque excolendis se tradant, aut operam suam in publicam aliquam utilitatem impendant. Nostris maxime temporibus habent facile, in quibus utiliter occupentur: curam tot associationum, quas christiana caritas excitavit ad sublevandos pauperes, orphanos, aegrotos, peregrinantes, missionarios etc. etc.; curam rerum publicarum, quae nunc magna ex parte comitiis incumbit, et similia. Ceterum pars magna moderati laboris jam in eo consistit, quod pater materve familias curam familiae agat, in domesticos invigilet, eos exhortetur, atque alia officia pietatis et religionis erga Deum studiose exsequatur.

Ad III. 1. Negativa obligatio ad certum vitae statum, i. e., *ne* 589 *eligatur*, adest 1) ex defectu virium physicarum sive corporis, sive ingenii, ita ut homo officiis status implendis impar sit; 2) ex defectu virium moralium, si quis sibi persuadere non potest, se tantam habiturum esse animi constantiam et fortitudinem, ut onera illi statui annexa ferre possit.

2. Positive aliquis obligari potest 1) ex eo, quod videat, certum statum esse sibi pro circumstantiis medium salutis necessarium, ut status matrimonialis, aut status religiosus; 2) ex eo, quod jam obligationes habet graves, v. g. pietatis erga parentes egenos, quibus satisfacere nequeat, nisi certum statum, e. g. continuationem artis

paternae, sibi assumat. Ceterum si certi statûs magna repugnantia existit, cavendum est, ne facile gravis ad eum suscipiendum obligatio statuatur, maxime si obligatio repetenda sit ex auxilio aliis praestando; nam cum tanto incommodo haec obligatio raro urget, ut ex sequenti capite et ex explicatione quarti praecepti decalogi elucebit.

⁵⁹⁰ Scholion. Promovere igitur bonorum temporalium abundantiam aliarum rerum artiumque usum ad vitae humanae commodum conducentium, strictae obligationis non est per se *pro singulis*. Verum omnium earum rerum usum atque copiam faciliorem reddere, cura officiumque eorum est, qui rebus publicis praesident. Ad id enim prorsus instituta est publica societas, ut securitati majorique felicitati singulorum provideat eamque promoveat atque faciliorem reddat; attamen id agi non debet sine relatione ad majora bona et ultimum finem supernaturalem, sed ea ratione, ut singuli possint, si velint, commodius securiusque vivere et consequenter expeditius ad summum bonum prosequendum incumbere.

Quod autem increduli non raro consueverunt Ecclesiae catholicae obijcere, quasi sit culturae felicitatique humanae ejusque progressui inimica, id ex inicitia et ex calumniandi libidine oritur. Liberaliores artes atque vera scientia nunquam non floruerunt et maxime floruerunt, quando Ecclesiae pax reddita erat atque libertas educationi mentisque culturae praesidendi. Quod autem non unice nec principaliter incumbat suosve incumbere docebat in res materiales tractandas opesque congerendas: id sane ab homine rationabili, ne dicam fide illustrato, vitio verti nequit, quum homo materia pecuniave sit altior. Ceterum etiam vitae humanae temporalis materialisque felicitas non tam in congerendis divitiis sita est, quam in sobria prudentique rerum distributione. Quae autem aequior distributio, congeriesne immensarum divitiarum in perpaucorum manibus, an illud divisionis bonorum temperamentum, ut exsulent tum ingentes divitiae tum paupertas atque egestas?

Caput II.

De caritate erga proximum positive exercenda.

Cf. S. Thom. II. II. q. 25—33 et q. 36—44, S. Alph. I. 2 (3) n. 25—80, Laymann I. 2 tr. 3 c. 3 sqq., Tambur. in decal. I. 5 c. 1, Castrop. tract. 6, Elbel p. II. n. 207—390, Suarez de caritate.

⁵⁹¹ Ut jam supra, ubi de caritate hominis erga seipsum egi, aliquatenus dixi, divina caritatis virtus extenditur non ad solum Deum, sed propter Deum ad eos etiam, qui ad divinam quasi familiam pertinent, scilicet quos Deus ipse in eadem intima unione bonorumque divinarum communicatione instituit, quos divinae naturae participes fecit, filios adoptivos membraque de familia reddidit, aut ad hanc supremam dignitatem vocavit.

Quare caritas nostra complectitur: 1) eos, qui indefectibiliter constituti sunt in perfecta consummataque amicitia divina, Beatos in coelis, sive hi homines defuncti sunt, sive S. angeli; 2) eos, qui indefectibiliter quidem amici Dei sunt, sed felicitatis consummationem propter

poenae reatum nondum sunt adepti, animas in purgatorio detentas; 3) eos, qui amici Dei vere sunt, sed defectibiliter, in statu viae, nondum in termino, scilicet omnes homines justos in terris degentes; 4) etiam eos, qui amici quidem Dei per sanctificantem gratiam nondum sunt aut, amissâ per peccatum gratiâ, non amplius sunt, sed ad eam dignitatem accipiendam vel recuperandam a Deo destinantur atque invitantur, i. e. omnes homines, etiam peccatores et infideles adhuc in hac terra viventes, quos omnes Deus, quantum est ex se, vult salvos fieri.

Excluduntur igitur a caritate solum ii, qui irreparabiliter Dei inimici sunt, aeternis poenis addicti, daemones atque animae damnatae: illi a consortio divino prorsus exclusi caritatis incapaces sunt, neque ad eos amorem divinum extendere licitum esse potest.

Articulus I.

De interno actu caritatis erga proximum.

I. Actus, quo proximum diligimus, ad eandem caritatis virtutem ⁵⁹² pertinet, qua diligimus Deum.

II. Actus ille internus, quo proximum diligamus, praeceptus est.

III. Attamen huic praecepto per se satisfiunt omnes homines in communi diligendo: ut particularem hominem speciatim interno caritatis actu prosequi debeamus, ex specialibus circumstantiis atque relationibus ortum ducit.

IV. Praeceptum est diligendi proximum, sicut nosmetipsos diligere debemus: quod non omnimodam aequalitatem, sed similitudinem dicit; imo diversos gradus diligendi pro diversitate proximorum non excludit.

Explicatio. Nota ad I. 1. Esse *eandem* virtutem, qua et Deum ⁵⁹³ et proximum diligimus, est theologis certa veritas: quae colligitur tum ex multis locis Sacrae Scripturae, maxime ex I. Joan., tum ex PP. effatis. Locos tantum indico. Ita I. Joan. 4, 11 et 12 perfectio caritatis Dei ex caritate erga proximum repetitur. Atqui ab elemento heterogeno et extraneo alicujus rei perfectio repeti nequit. Ergo amor Dei et proximi ejusdem speciei ejusdemque virtutis esse debet. — Aliis locis ut 3, 14 et 4, 7. 19 etc. idem sacer scriptor ex caritate proximi praesente vel absente arguit caritatem Dei ejusve defectum, et vice versa: quae argumentatio non consisteret, nisi intima esset utriusque amoris connexio, quae debet esse motivi interni seu formalis objecti in utroque actu aut identitas aut saltem sub uno aliquo respectu convenientia seu analogia. — Ex Patribus affero unum S. Aug., qui de *Trinit.* I. 8 c. 8 dicit: „Ex una igitur eademque caritate Deum proximumque diligimus.“ Cf. etiam S. Thom. I. c. q. 25 a. 1.

2. Videlicet, ut aliqua ratio hujus rei reddatur, infinita Dei bonitas et perfectio in se spectata ratio est movens, cur Deum super omnia diligamus, sed ipsa haec divina perfectio est, ad quam supernaturalem rela-